

Ionuț Vlădescu

**Importanța activităților ludice
în corectarea - dezvoltarea limbajului
și personalității elevului
deficient mintal**

Ionuț Vlădescu

**Importanța activităților ludice
în corectarea – dezvoltarea
limbajului și personalității
elevului deficent mintal**

Ionuț Vlădescu

**Importanța activităților ludice
în corectarea – dezvoltarea
limbajului și personalității
elevului deficient mintal**

Ediție revăzută și adăugită

Presa Universitară Clujeană

2020

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Teodor Pătrauță

Conf. univ. dr. Ana-Maria Petrescu

ISBN 978-606-37-0724-7

© 2020 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presă Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@edituraubbcluj.ro
<http://www.edituraubbcluj.ro>

CUPRINS

INTRODUCERE.....	pag.	4	
CAPITOLUL 1. BAZELE TEORETICE.....			
1	ROLUL LIMBAJULUI	pag.	6
1.1.	Limbajul și societatea.....	pag.	6
1.2.	Definiția limbajului.....	pag.	7
1.3.	Funcțiile limbajului.....	pag.	8
1.3.1.	Funcția simbolică.....	pag.	8
1.3.2.	Funcția de comunicare.....	pag.	8
1.3.3.	Funcția dialectică.....	pag.	8
1.3.4.	Funcția practică	pag.	9
1.3.5.	Funcția afectivă	pag.	9
1.3.6.	Funcția ludică.....	pag.	10
1.4.	Formele limbajului.....	pag.	10
1.5.	Relația dintre limbaj și celealte funcții psihice.....	pag.	11
1.5.1.	Gândire- limbaj.....	pag.	11
1.5.2.	Percepții- limbaj.....	pag.	12
1.5.3.	Reprezentări- limbaj.....	pag.	12
1.5.4.	Memorie- limbaj.....	pag.	12
1.5.5.	Imaginație- limbaj.....	pag.	12
1.5.6.	Voință- limbaj.....	pag.	12
1.5.7.	Afectivitate- comunicare- limbaj.....	pag.	12
1.5.8.	Atenția	pag.	13
1.6.	Evoluția limbajului la copil	pag.	13
2.	PARTICULARITĂȚI ALE LIMBAJULUI LA DEFICIENTUL MINTAL.....	pag.	15
2.1.	Tulburările de limbaj.....	pag.	17
2.1.1.	Dislalia.....	pag.	18
2.1.2.	Dizartria.....	pag.	19
2.1.3.	Rinolalia.....	pag.	19
2.1.4.	Dislexia-Disgrafie.....	pag.	20
2.1.5.	Alalia.....	pag.	21
2.1.6.	Afazia.....	pag.	21
2.1.7.	Bâlbâiala.....	pag.	22
2.1.8.	Tahilalia-Bradilalia.....	pag.	22
2.1.9.	Mutismul electiv.....	pag.	23
3.	ACTIVITĂȚILE LUDICE ÎN DEZVOLTAREA PERSONALITĂȚII ȘCOLARULUI MIC.....	pag.	23
3.1.	Importanța jocului în cadrul dezvoltării psihofiziologice a copilului.....	pag.	24
3.2.	Jocul în cadrul procesului de terapie recuperatorie la deficientul mintal.....	pag.	25
3.2.1.	Jocul ca învățare.....	pag.	25

3.2.2. Jocul didactic.....	pag.	27
3.2.3. Jocul de rol.....	pag.	28
 CAPITOLUL 2. METODOLOGIA CERCETĂRII.....		
2.1. Ipotezele cercetării	pag.	30
2.2. Obiectivele programului de dezvoltare a limbajului.....	pag.	31
2.3. Grupul de lucru.....	pag.	31
2.4. Modalități practice de dezvoltare a limbajului la copilul deficent mintal.....	pag.	32
2.4. Metode utilizate în cercetare.....	pag.	33
 CAPITOLUL 3. DESFĂȘURAREA PROGRAMULUI EXPERIMENTAL.....		
3.1. Etapa constatativă.....	pag.	35
3.2. Etapa de ameliorare.....	pag.	43
3.3. Evaluarea finală.....	pag.	47
3.4. Compararea rezultatelor	pag.	51
 CAPITOLUL 4. CONCLUZII.....		
BIBLIOGRAFIE.....	pag.	58
ANEXE.....	pag.	60

INTRODUCERE

Invațământul special, ca parte integrantă a învațământului preuniversitar, are ca scop principal acela de a oferi copiilor cu dizabilități condiții psihopedagogice necesare dezvoltării psihofiziologice în vederea recuperării și a integrării socio-profesionale. Obiectivul principal al învațământului pentru copiii cu dizabilități este de a permite fiecărui copil să-si urmeze drumul său propriu de creștere și dezvoltare, oferind posibilitatea de valorificare a potențialului psihic și fizic al fiecărui, pentru dobândirea deprinderilor și cunoștințelor necesare integrării în activitățile școlare viitoare și în activitățile socio-profesionale.

Prezenta lucrare este o încercare de abordare a unor aspecte ale procesului de învățământ din școlile speciale cu scopul de a verifica și confirma valoarea unor modalitați de lucru spre a contribui la găsirea celor mai potrivite mijloace și procedee menite să contribuie cât mai eficient la dezvoltarea și activizarea vocabularului copiilor școlari mici din învățământul special. Datele experimentale demonstrează că asupra școlarului mic cu dizabilități pot fi exercitate influențe instructiv-educative cu rezultate spectaculoase dacă sunt alese metode și procedee adecvate și dacă activitățile instructiv-educative se desfășoară în special sub forma jocului.

Un copil cu deficiență mintală este sub semnul lui “altfel”. Liniile de dezvoltare sunt “altfel” decât la copilul obișnuit. Dizabilitatea mintală îi imprimă alte trăsături psihicului dar asta nu înseamnă că el nu poate fi adus la normalitatea integrării. Cu alte cuvinte anumite laturi ale psihicului unui copil cu deficiență mintală rămân sub semnul potențialităților. Activitatea ludică ce implică dezvoltarea limbajului contribuie, în mod explicit, la transformarea acestor potențialități în posibilități. Jocul oferă copilului cu nevoi speciale pe de-o parte posibilitatea de a ne vorbi în lumea lui, despre modul lui de percepție a realității și pe de altă parte posibilitatea de a îmbogați această imagine asupra realității, cu elemente noi. Importanța activității ludice în dezvoltarea limbajului devine astfel esențială. Copilul deficent mintal devine, în cadrul jocului, un copil ca oricare altul care învață să comunice cu sine și cu ceilalți.

Tocmai de aceea am considerat necesară dezvoltarea acestei funcții în cadrul unor activități specifice. Dezvoltarea funcției de comunicare antrenează, implicit,

stimularea celoralte funcții ale limbajului și în ansamblu a tuturor celoralte funcții psihice ale copilului cu deficiență mintală. Prin intermediul comunicării verbale, omul poate transmite ceea ce percepse, simte, dorește, intenționează, gândește, cu alte cuvinte transmite întregul conținut al vieții sale psihice.

„Limbajul vorbit conține în el nu numai informație (semnificație cognitivă), ci și sensibilitate, atitudine, sentiment, convingere, voință, ceea ce îl face mai bogat, mai nuanțat și mai complet pentru nevoile formării personalității, în comparație cu alte mijloace”(Vlădescu, I. 2009, p. 176).

Jocul didactic utilizat în activitățile de comunicare îndeplinește un rol deosebit în procesul instructiv-educativ al elevilor cu dizabilități, având cea mai mare eficiență în realizarea dezvoltării comunicării într-o formă preferată, atractivă, într-o activitate de învățare multiplă și variată, prin care ei dobândesc nu numai deprinderi de comunicare, ci și un sistem de noțiuni, de cunoștințe din diferite domenii, cu ajutorul cărora se realizează în mod treptat cunoașterea lumii, a obiectelor și fenomenelor naturii, a proceselor și fenomenelor sociale, a vieții psihice a oamenilor, în același timp își însușesc principalele norme și reguli morale, care dețin un rol important în formarea convingerilor, în orientarea și constituirea conduitelor morale. Activitățile ludice reprezintă nu numai o multiplă sursă de informare a școlarilor din diferite domenii ale cunoașterii, ci aduc o contribuție importantă la îmbogățirea și mai ales activizarea vocabularului, la perfecționarea vorbirii în general.

Lucrarea de față este modul meu de a demonstra eficacitatea jocului ca metodă de îmbogățire, activizare și corectare a limbajului la elevii cu dizabilități, deoarece jocul rămâne pentru deficienții mintali forma permanentă a procesului de recuperare. Jocurile devin metodă de instruire în cazul în care ele capătă o organizare și se succed în ordinea implicată de logica cunoașterii și învățării.

Scopul acestei cercetări este acela de a evidenția modul și gradul în care jocul didactic, utilizat în activitatea de stimulare și compensare a limbajului la școlarul mic cu dizabilități poate aduce un aport prețios în formarea trăsăturilor pozitive de caracter și prin varietatea lui tematică pune copilul în contact cu medii sociale, relații sociale, sentimente omenești, satisfac setea de cunoaștere și contribuie intens la activizarea și îmbogățirea vocabularului la elevii cu dizabilități.

CAPITOLUL 1

ROLUL LIMBAJULUI

1.1. Limbajul și societatea

Ca membru al societății, orice om este implicat într-o serie nesfârșită de relații materiale și spirituale cu alți membri ai comunității și cu mediul înconjurător unde își desfășoară activitatea și viața. În toate raporturile el se folosește de limbaj ca de cel mai important mijloc de comunicare a gândirii sale. Definirea limbajului drept cel mai important mijloc de comunicare între oameni are în vedere faptul că există și alte mijloace de comunicare-prin gesturi, semnale luminoase sau de alte feluri dar toate acestea pe de-o parte, au o aplicare limitată și pe de altă parte, sunt create pe baza limbajului, fiind înțelese numai prin referire la acesta, care este mijlocul unic de formulare a gândirii. Atât facultatea omului de a gândi, cât și viața socială, ca atare sunt trăsături definitorii ale omului între alte ființe, de unde rezultă că limbajul însuși este o condiție esențială a existenței lui.

Odată cu crearea limbajului sonor omul dobândește primul sistem de semne. Caracterizat prin dubla articulare, limbajul sonor permite descompunerea ideilor și organizarea lor în infinite variante, în funcție de scopul comunicării.

Limba se învață. Fiecare se naște cu capacitatea potențială de a vorbi, dar copilul, omul nu inventează limbajul și nu alege limba pe care o învață, învățarea limbii este în funcție de informația venită din afară, adică de mediul lingvistic ce-l influențează. Transformarea capacității potențiale a limbajului în capacitate reală este dependentă de comunicarea verbală a copiilor cu adulții, având în vedere faptul că "limbajul este o formă specifică de activitate umană prin care se realizează comunicarea între oameni".(Chircev, A. ,Roșca, A.,1975, pag.316).

Comunicarea umană este procesul de transmitere de informații, idei, opinii, puncte de vedere, de la un individ la altul sau de la un grup la altul. În general, comunicarea există când un sistem, o sursă, influențează stările și acțiunile unui alt sistem, ținta și receptorul alegând dintre semnale opuse pe acelea care, transmise fiind prin canalul de comunicare, conectează sursa și receptorul.

Dezvoltarea capacitaților de comunicare verbală constituie una din sarcinile foarte importante ale educației încă de la grădiniță pentru că limba este o condiție de bază în formarea, fixarea și diferențierea noțiunilor și transmiterea informației. Fără înșușirea corectă a limbii române, nu poate fi concepută evoluția intelectuală a copiilor, integrarea lor în societate, mecanismul limbajului formându-se întotdeauna înaintea activităților psihice superioare care vor trebui să utilizeze acest limbaj. Înșușirea corectă a limbii române este o condiție a înșușirii tuturor cunoștințelor care fac din individ un membru folositor societății, este o condiție a înșușirii culturii generale, a dobândirii unei înalte pregătiri profesionale. Pentru toți, indiferent de vîrstă și de profesie, gradul de folosire și stăpânire a limbii române trebuie să se constituie ca o trăsătură definitorie a personalității. De aceea Nichita Stănescu spunea că fiecare dintre noi are două patrii, țara și limba, România și limba română.

1.2. Definiția limbajului

Paul Popescu- Neveanu definește limbajul ca “activitatea de comunicare interumană, realizată prin intermediul limbii și al tuturor resurselor ei”(1997, pag.69). Limbajul este capacitatea omului de a fixa în cuvinte experiența de cunoaștere a realității, posibilitatea de a stoca și a păstra informația acumulată, precum și aceea de a o utiliza și transmite la nevoie, pentru o mai bună adaptare și reglare a activității individuale și comune.

După Paul Popescu- Neveanu ,”comunicarea este un proces de transmitere a unor informații”(1997, pag.69).

Constantin Gorgos, în Dicționar Enciclopedic de Psihiatrie (vol.III, pag.1048), definește limba ca “mijloc principal de comunicare între membrii unei colectivități umane. Limbajul este alcătuit din mai multe sisteme: lexical, semantic și fonetic.”

Din punct de vedere psihologic, comunicarea prin limbă este fundamentală pentru viața socială; stabilirea oricărora relații se realizează prin intermediul limbii, într-un proces de utilizare activă a acesteia, adică prin limbaj. Limbajul este un sistem de semne(semnale sau simboluri) asociate după anumite reguli, utilizat pentru fixarea, prelucrarea și transmiterea de informații.

1.3. Funcțiile limbajului

1.3.1. Funcția simbolică

De fapt, începând cu Ferdinand de Saussure, lingvist din secolul al XIX-lea, lingviștii și psiholingviștii au căzut de acord în a defini limbajul ca sistem de simboluri, în grecește “semios”, de unde și termenul de “semiotică”, pentru a califica acest tip de reprezentare. Semnul permite deci reprezentarea unui obiect, a unei acțiuni sau a unei idei; este deci un semnificant care reprezintă un semnificat.

Capacitatea generală de reprezentare a obiectelor (și conceptelor) prin semne și simboluri este desemnată de termenul de funcție semiotică sau mai curând, simbolică. Dezvoltarea funcției simbolice la copil este evident extrem de importantă și constituie o temă fundamentală în psihologia genetică; în cadrul psihologiei genetice însă nu vedem decât câteva ilustrări în acest sens. Funcția simbolică se dezvoltă simultan prin mai multe forme: limbaj, desen, joc, imitație simbolică; într-o viziune evolutivă unii autori (Pierre Janet) au considerat că aceste forme corespund unor etape evolutive, de la cea mai simplă (imitație, joc) până la cea mai complexă(limbaj); Este funcția de substituire a unor obiecte, fenomene, relații prin formule verbale sau alte semne.

1.3.2. Funcția de comunicare

Cea mai cunoscută funcție și la care ne-am referit la începutul lucrării este cea de comunicare. Comunicarea prin intermediul limbii constă într-o succesiune de cuvinte prin care căutăm să suscităm anumite idei și raționamente la auditor. Putem să evocăm fapte, evenimente sau să descriem obiecte, persoane, situații.

Funcția de comunicare îndeplinită de limbaj răspunde nevoii permanente de corelare și cooperare între oameni, de transmitere a gândurilor, sentimentelor, dorințelor, pentru a asigura desfășurarea corelată a unor activități comune. Ea se realizează sub forma dialogurilor sau con vorbirilor, a schimbului de mesaje, prin înțelegerea deplină și corectă a noțiunilor, exprimarea limpede a oricărui gând. Este funcția predominantă a limbajului la elevi.

1.3.3. Funcția dialectică

Termenul de dialectică este luat aici în sensul pe care îl avea în antichitate: arta discuției în contradictoriu în scopul descoperirii adevărului. Într-adevăr prezentarea de argumente pro și contra unei teze în cadrul unei dezbateri colective este calea principală

prin care teza poate fi elucidată. De aceea și astăzi oamenii de știință organizează dezbateri, conferințe, congrese. Comunicările și mai ales discuțiile care urmează după acestea reprezintă calea progresului în știință. Este aceea care dă posibilitatea omului să reflecteze generalizat și nemijlocit realitatea vie, să treacă de la percepții și reprezentări la gândirea logică, abstractă care operează cu noțiuni, judecăți, raționamente. Cuvântul, structura verbală concretă, rostita și percepută auditiv, fixând, prin denumiri, obiectele și fenomenele lumii reale cu trăsăturile lor generale și esențiale, devine un semnal al semnelor, un simbol abstract, o noțiune, element fundamental cu care operează gândirea logică.

1.3.4. Funcția practică

Limba este o unealtă. Prin limbaj noi acționăm asupra altora, asupra celor din jur, în special. Dar acțiunea constă nu numai în comunicarea de informații, cuvintele noastre pot incita la fapte imediate. Nu împingem persoane și nu le tragem după noi ci le spunem: "pleacă" și "vino". Similar: "stai", "ridică-te", "hai". Toate imperitivele urmăresc declanșarea unor acțiuni sau reacții. Limbajul ajută la coordonarea activităților mai multor persoane. Această funcție se referă la rolul pe care îl au cuvintele rostite într-un dialog, de a stabili sau menține contactul dintre partenerii actului de comunicare. Este necesar să se organizeze în practică activități prin care să se urmărească dezvoltarea dialogului ca mijloc de cooperare între copii.

Activitățile ce se desfășoară pe bază de dialog sunt superioare celor dominate de expunere, bineînțeles la un anumit nivel de dezvoltare. Ca emițător, copilul trebuie să știe să-și organizeze mesajele prin adaptare la context, iar ca receptor să știe să asculte și să dea valoare reală, atât semnelor verbale, cât și celor non-verbale.

1.3.5. Funcția afectivă

Este funcția cea mai veche, întâlnită și la animalele superioare. Prin diferite expresii(de aceea unii o numesc și funcția expresivă) se comunică celor din jur stările afective, îndeosebi emoțiile. Tipătul unei păsări alertează un întreg stol de gâște sălbatic. Mimica unei persoane ne comunică, adesea, bucuria sau enervarea. Dar și limbajul vorbit ne comunică atitudinile și sentimentele persoanei care vorbește. Tonul unei replici poate avea în diferite situații sensuri afective opuse. Spunând cuiva "caraghiosule", el se poate infuria sau dimpotrivă se poate amuza în raport cu momentul sau relația dintre parteneri.

Prin intermediul limbajului, omul caută să exprime atitudini afective față de obiecte și fenomenele lumii reale, față de alte persoane.

1.3.6. Funcția ludică

Vorbirea poate fi prilej de joc. Copiii, mai ales în primii ani când învață limbajul, se joacă, repetând la nesfârșit un cuvânt sau repetând sonorități inexistente în limba lor maternă. Dar adulții utilizează termenii de joacă: rezolvarea de cuvinte încrucișate, jocuri de cuvinte, căutarea de rime, și.a. Tot un fel de joacă este și sporovăiala întreprinsă din plăcerea de a te auzi vorbind. Presupune asociații verbale de efect, consonanțe, ritmice, ciocniri de sensuri, mergând până la construcția artistică.

Funcția persuasivă – de convingere, de inducere a unor idei sau stări afective de la o persoană la alta, asupra voinței acesteia.

1.4. Formele limbajului

Limbajul poate fi clasificat după mai multe criterii. Diferiți autori au întocmit anumite clasificări. În continuare vom analiza limbajul extern (oral, scris) și intern.

A. Limbajul oral și scris constituie limbajul exterior. Cel oral este dialogat, când luând cuvântul alternativ, schimbăm tot felul de păreri cu una sau mai multe persoane și monologat atunci când o persoană se adresează unui auditoriu tacut. În cazul dialogului se mai pot distinge două forme: limbajul situativ care nu poate fi înțeles decât dacă te află în situația la care se referă interlocutorul. De obicei este întâlnit în cazul copiilor mici de 6-7 ani, ei închipuindu-și că ceilalți “văd” ca și ei persoanele și împrejurările vizate. Limbajul pe deplin evoluat este contextual, el fiind deplin accesibil, fără a se recurge la date percepute, întrucât propozițiile și denumirile sunt suficiente pentru imaginea corectă a situațiilor și a evenimentelor avute în vedere.

Monologul pune probleme mai grele vorbitorului, pentru că acesta nu poate controla în orice moment dacă auditoriul a înțeles exact ceea ce i s-a comunicat. El se ajută observând reacțiile mimice și atenția celor cărora li se adresează.

Limbajul scris este lipsit de acest ghidaj extra-verbal, cel care scrie fiind nevoit să dea toate precizările necesare, ținând cont de nivelul cultural al adresantului, pentru a nu apărea confuzii în modul de interpretare al textului.

Emil Verza (2003) spunea că, dintre formele limbajului, scrisul are un rol important în personalitatea subiectului, acesta constituind indicul cel mai evident al trăsăturilor de personalitate. Pentru componentele personalității sunt relevante anumite caracteristici: de exemplu pentru trăsăturile temperamentale, viteza scrisului, apăsarea cu instrumentul de scris, modul cum sunt legate grafemele și cuvintele între ele, spațiile dintre grafeme și cuvinte, ordonarea acestora în spațiul paginii, înclinarea grafemelor etc. sunt indicii dominante, iar pentru trăsăturile caracteriale sunt mai importante formele grafemelor, modul de trasare a contururilor și îngroșarea anumitor părți, direcția și ordinea în pagină, mărimea grafemelor și păstrarea egalității dintre ele, fermitatea cu care sunt trasate, grijă pentru acuratețea paginii.

B. Limbajul interior este “vorbirea lăuntrică” sau desfășurarea internă a limbajului. El se dezvoltă prin interiorizarea treptată a dialogurilor și controverselor exterioare desfășurate în realitate. Nu este sonor, este concentrat și se desfășoară cu viteză mare. Sunt foarte frecvente, în limbajul intern imaginile ca înlocuitori ale cuvintelor, aceste imagini reprezentând obiecte, scene, situații. El este însotit și de o vizualizare internă având un caracter de reprezentare scenică. Evoluția limbajului interior este lentă, ajungând la maturitate abia la adolescență.

Ca organizare sintactică este fragmentar, prescurtat, multe propoziții sunt eliptice, comprimate, înlocuite cu simple titluri, simboluri verbale. De aceea trecerea de la limbajul interior la cel exterior este mai dificilă, limbajul intern având alte caracteristici, desfășurarea sa fiind mai puțin inteligibilă.

C. Limbajul non-verbal. Alături de limbajul verbal coexistă și limbajul non-verbal. Aceasta constă în expresiile emoționale ce însotesc comportamentul. La om el joacă un rol auxiliar în raport cu limbajul propriu-zis, articulat, verbal.

1.5. Relația dintre limbaj și celealte funcții psihice

Limbajul constituie un comportament cu valențele cele mai înalte, deoarece subordonează, orientează și direcționează toate celealte comportamente.

1.5.1. Gândire- limbaj- Despre relația dintre gândire și limbaj, M. Zlate(1999, p. 237) indică faptul că „gândirea este mijlocită de limbaj, care apare într-o dublă ipostază: mai întâi ca instrument de exteriorizare a produselor gândirii, apoi ca mijloc de asimilare, de

preluare din afară a informațiilor ce urmează a fi prelucrate. Gândirea omului este prin excelență verbală, ea uzează de modelele lingvistice, preia semnificații pentru a semnifica, iar în demersurile sale operaționale și constructiv-rezolutive își subordonează structurile lingvistice”.

1.5.2. Percepții- limbaj- Însușirile concrete ale obiectelor reflectate în procesele percepției sunt denumite prin cuvânt, sub forma cărora se stochează în memorie. Limbajul facilitează perceperea obiectelor, uneori direcționează această percepere, atunci când vorbim de un limbaj extern. Limbajul extern și intern constituie o transpunere în cuvânt a ceea ce este percepțut aici și acum.

1.5.3. Reprezentări- limbaj- Specific procesului reprezentării este implicarea mecanismelor verbale care indeplinesc următoarele roluri: cuvântul evocă reprezentarea deja formată, aşa cum este cerută de sarcini cognitive și practice; dirijează construirea unei imagini noi mai bogate sau mai schematice; asigură înlănțuirea și organizarea unei serii întregi de imagini; este instrument de transformare a imaginilor.

1.5.4. Memorie- limbaj- Informațiile sunt stocate în memorie sub formă verbală. Tehnicile de memorare și reactualizare presupun o serie de asocieri lingvistice care facilitează întipărirea și recuperarea datelor. Memorarea poate fi dirijată de limbajul extern, dar și de limbajul intern.

1.5.5. Imaginație- limbaj- Imaginația implică mecanisme verbale în toate formele ei de manifestare. Cuvântul, ca instrument al activității mintale, permite evocarea selectivă a ideilor și reprezentărilor, vehicularea și punerea lor în cele mai variate relații pentru a crea imagini și proiecții noi. Ideea directoare care conduce la crearea în plan mintal a imaginilor și proiectelor noi este formulată tot verbal.

1.5.6. Voință- limbaj- Voința este un proces ce reglează procesul de comunicare, deci utilizarea limbajului extern, sub forma dialogului, monologului dar și a limbajului scris. Voința și limbajul extern interacționează permanent atunci când persoana are de realizat o activitate.

1.5.7. Afectivitate- comunicare- limbaj- Comunicarea vehiculează nu doar transmiterea de cunoștințe ci și transmiterea de trăiri emoționale, împărtășirea propriilor emoții și sentimente. Limbajul poate fi afectiv, atât sub forma lui orală, cât și în forma lui scrisă.

1.5.8. Atenția are un rol primordial în perceptie, gândire și limbaj. Fără atenție nu s-ar putea realiza perceptia, fără perceptie- gândirea, fără gândire- limbajul.

1.6. Evoluția limbajului la copil

Limbajul are cea mai spectaculoasă evoluție dintre toate funcțiile psihice. Însușirea limbajului este o activitate care presupune un efort de lungă durată din partea individului în decursul dezvoltării ontogenetice.

Asimilarea limbajului începe din familie de la cea mai fragedă vîrstă. „Familia reprezintă primul factor al educației copiilor, factorul care formează persoana dintr-o perspectivă multidirecțională. Ea constituie mediul cel mai natural cu puțință, care exercită o influență imensă asupra copilului”(C. Cucoș, 2006, p. 48). „În cadrul familiei se realizează socializarea primară și anticipativă prin care copilul învață să se raporteze, să comunice și să interacționeze în societate”(D. Batâr, 2004, p. 108).

În perioada 0-6 luni copilul reacționează la sunetele puternice, emise brusc, încearcă să localizeze sunetul, întorcând capul și privirea și pare să-l asculte pe cel care vorbește, spre sfârșitul perioadei putând răspunde prin zâmbet. Tot acum face distincția între voci veselă și furioase, acestea putând schimba starea de spirit a copilului. Sunetele care apar primele în vorbirea copiilor nu sunt foarte des afectate, iar când apar deficiențe, ele se corectează ușor. Printre acestea sunt: a, e, u și consoanele b, d, t, m, n. Vibranta “r” apare mult mai târziu și este des afectată. Și după trei luni sunetele emise de copii sunt confuze, dar ele exprimă din ce în ce mai mult o anumită stare de confort sau disconfort sau o cerință. Aceste sunete constituie gânguritul, emisia sonoră fiind bazată mai ales pe vocale. Acestea încep să se diferențieze și să se organizeze în unități verbale care au o anumită semnificație. Aceste sunete izolate se unesc pe la 5-6 luni în silabe care se repetă (ma, ta, pa) constituind procesul numit lalațiune. Copilul pronunță aceste combinații de sunete repetând indefinit, pentru placerea lor. O mare importanță în acest proces o are capacitatea de imitație a copilului, care încearcă să reproducă anumite cuvinte ale adultului și să întrețină comunicarea.

Între 7-11 luni are loc etapa diferențierii fonemelor dezvoltându-se selectivitatea auditivă. Copilul are posibilitatea să pronunțe unele cuvinte simple, ceea ce contribuie la o mai bună adaptare și relaționare cu cei din jur. Înțelegerea vorbirii este mai avantajată

HAI SĂ FACEM O POVESTE

Scopul jocului: Dezvoltarea imaginației creative și realizarea unor creații prin efort conștient.

Sarcina didactică: Copilul va alege o jucărie sau mai multe și va închega o povestire în legătură cu acea sau acele jucării.

Desfășurarea jocului: Se pun în fața copilului jucării care să poată figura ca elemente intr-o povestire. Au fost alese jucării care au ușurat imaginarea unei povestiri. La început învățătoarea a ales jucăria și a compus o istorioară în legătură cu aceasta. Apoi îl invită și pe copil să facă și el o poveste, alegându- și singur jucăria sau jucăriile pe care le dorește. Copilul le va lua, le va manipula cum va dori și apoi va povesti. Învățătoarea îl poate ajuta prin întrebări care să-i îndrepte atenția spre o anumită acțiune sau stare de lucruri, posibilă, fără însă a-i sugera; numai dacă elevul este derutat sau se încurcă în diferite acțiuni care nu au legătură cu jucăriile alese, îi va sugera desfășurarea acțiunii.

EU SPUN UNA, TU SPUI MULTE

Scopul jocului: Consolidarea deprinderii de a folosi corect forma de singular și plural al cuvintelor; dezvoltarea atenției voluntare și a rapidității gândirii.

Sarcina didactică: Fiecare copil primește un număr de jetonane care indică un obiect sau mai multe obiecte și va trebui să identifice cuvântul opus ca număr. Fiecare răspuns corect primește un punct.

Desfășurarea jocului: Se începe jocul și pe rând fiecare copil spune cuvântul indicat de jeton și dă răspunsul cerut. Învățătorul monitorizează pe tablă scorul.

Pentru complicarea jocului învățătorul prezintă câte un jeton cu o imagine (substantive) pentru fiecare copil și cere să se alcătuiască o propoziție dezvoltată. Apoi propoziția se repetă cu cerința de a trece substantivul la numărul opus, respectând acordul adjecтивului cu substantivul. Pentru fiecare răspuns corect se primește câte un punct.

Câștigă elevul care a acumulat cele mai multe puncte.

PRIETENI FĂRĂ GRAI

Scopul jocului: Îmbogățirea vocabularului cu diminutive.

Sarcina didactică: Denumește animalele și păsările din imagini. Alintă- le.

Desfășurarea jocului: Se prezintă copiilor o serie de imagini care reprezintă animale și păsări domestice și sălbaticice. Copiii, pe rând vor denumi imaginea și vor găsi diminutivul cuvântului. Câștigă copilul care a obținut cele mai multe răspunsuri corecte. La sfârșitul jocului se cere copiilor să coloreze animalul preferat.

CUVÂNTUL INTERZIS

Scopul jocului: Activizarea vocabularului, dezvoltarea atenției voluntare și a imaginației.

Sarcina didactică: Formularea unor întrebări care cer în răspuns cuvântul interzis.

Desfășurarea jocului: Se cere elevilor ca la întrebările învățătoarei să răspundă în aşa fel încât un anumit cuvânt stabilit să nu fie folosit, ci să se găsească alte formulări, care să constituie totuși răspunsul la întrebarea pusă.

Exemple de întrebări și răspunsuri:

- cuvântul interzis este „primăvara”.

Întrebare: Când se topește zăpada?

Răspuns: Zăpada se topește când se face cald afară.

Întrebare: Când infloresc ghiocii?

Răspuns: Când se topesc zăpezile.

Întrebare: Când infloresc pomii?

Răspuns: Atunci când infloresc și ghoceii.

Întrebare: În ce anotimp vin păsările călătoare?

Răspuns: În anotimpul de după iarnă.

Cuvântul interzis se poate schimba de 2-3 ori în cursul jocului. La sfârșitul jocului vor fi evidențiați elevii care au formulat răspunsuri corecte și au dat dovedă de multă fantezie.

REPETĂ VOCALA

Scopul jocului: Activizarea și îmbogățirea vocabularului; familiarizarea cu componența fonetică a cuvintelor.

Sarcina didactică: Găsirea de cuvinte în componența cărora se repetă o anumită vocală.

Desfășurarea jocului: Se explică elevilor că, în funcție de indicația și vocala scrisă de învățător pe tablă, aceștia vor trebui să găsească exemple de cuvinte în care vocala respectivă să se repete de un anumit număr de ori. Se comunică elevilor că fiecare are la dispoziție 5 minute, precum și faptul că nu au voie să repete cuvintele. După ce clasa a fost organizată, învățătorul scrie pe tablă vocala și anunță că în exemplele ce se vor da vocala se va repeta de două ori. Pe rând fiecare elev dă un răspuns, în funcție de corectitudinea lui primește sau nu un punct. Căștigă elevul care a totalizat cele mai multe puncte.

Exemple de cuvinte în care vocala se repetă de două ori:

- „o” - cocoș, gogoși, popor, topor;
- „a” - mama, tata, fața, Dana;
- „i” - pisică, Mitică, pitic, nimic;
- „u” - muguri, struguri, cucu.

GASEȘTE CUVINTELE POTRIVITE

Scopul jocului: Perfecționarea deprinderii de a formula propoziții dezvoltate, corecte din punct de vedere gramatical și cu sens logic; educarea capacitatii de a opera cu material verbal corespunzător cunoștințelor copiilor despre fenomene, plante, activitatea oamenilor în diferite anotimpuri.

Sarcina didactica: Completarea propoziției anunțate de conducătorul jocului cu cuvântul corespunzător, formularea unor propoziții în care să se includă în mod logic un cuvânt dat.

Desfășurarea jocului: Învățătoarea va formula propoziții eliptice începând cu cele cărora copilul trebuie să le adauge fie complementul, fie predicatul, atributul sau subiectul. Copilul numit completează cuvântul care lipsește, reluând apoi întreaga propoziție.

Propozițiile utilizate au fost:

- Merele se culeg din....
- Toamna copiii, merg la....
- Iarna, afară ninge....
- Cireșele....

- Primăvara, pomii....
- ....stroește florile.
- .... fac omul de zăpadă.

Copiii au fost solicitați să găsească mai multe cuvinte potrivite pentru aceeași propoziție.

În partea a doua a jocului învățătoarea spune un cuvânt(cu rol fie de subiect, predicat, atribut sau complement) iar copiii trebuie să construiască o propoziție cu sens în care să fie inclus cuvântul respectiv. Astfel pentru cuvântul „școlarul” copiii au formulat propozițiile:

- Școlarul merge la școală.
- Școlarul își face lecțiile.
- Școlarul este silitor.

Pentru cuvântul „cântă”, propozițiile:

- Pasărea cântă frumos.
- Copiii cântă un cântec pentru mama.

POVESTEANĂ - “IEDUL CU TREI CAPRE” DE OCTAV PANCU IAȘI

Inspirate din lumea copiilor, deși personajele sunt animale sau păsări, sunt foarte îndrăgite de copii. În povestea ”Iedul cu trei capre”, textul este presărat cu o serie de cuvinte care sunt folosite în vorbirea populară: straie, a ospăta, ostenit, a glăsui, nădragi. Explicarea acestor cuvinte am realizat-o prin sinonime cunoscute copiilor chiar pe parcursul narării. S-au folosit următoarele sinonime:

- ostenit- obosit
- a glăsui- a vorbi
- straie- haine
- nădragi- pantaloni
- a ospăta- a mâncă

După citirea textului, copiii au povestit, îndrumați cu întrebări ajutătoare, întâmplările din poveste.

În finalul activității am inițiat un joc al sinonimelor pe care l-am intitulat ”Iedul și prietenul său Mielușelul Beri”

Scopul: Activizarea vocabularului copiilor cu cuvintele cu care au fost familiarizați pe parcursul povestirii.

Sarcina didactică: Găsirea sinonimului corespunzător cuvântului dat.

Regulile jocului: Copilul numit de învățătoare prin intermediul unui ieduț-marionetă, vine în fața celorlalți copii și folosind la rândul său o marionetă, pe Mielușelul Beri, răspunde cuvântului dat cu un alt cuvânt care are o altă formă (construcție sonoră), deci cu sinonimul cuvântului respectiv.

Desfășurare: Învățătoarea, prin intermediul iedului marionetă, a spus: "Eu sunt ostenit. Cu ce alt cuvânt îl putem înlocui pe ostenit?". Copilul numit sau cel care dorește să răspundă, vine în fața clasei și folosind marioneta răspunde cu sinonimul "obosit". Apoi se cere copiilor să formuleze propoziții cu cuvântul ostenit.

S-au formulat următoarele propoziții (exemplu):

- Un cățel a fugit după o pisică până a ostenit.
- Bunicul a ostenit până acasă.
- Calul a ostenit, alergând.

După ce toți copiii au formulat propoziții cu cuvântul ostenit se procedează la fel cu celelalte cuvinte.

În continuare voi da exemple de propoziții pentru: a glăsui, straie, nădragi și a ospăta

- În pauză, copiii glăsuesc în curte.
- Capra glăsuia la geam.
- Bunica are straie frumoase.
- La serbare m-am îmbrăcat cu nădragi.
- Am legat nădragii cu cureaua.
- Lupul s-a ospătat.

Deși textul poveștii "Iedul cu trei capre" s-a dovedit a fi accesibil copiilor, existând posibilitatea înlocuirii cuvintelor necunoscute cu sinonime corespunzătoare, totuși a impus familiarizarea prealabilă a copiilor cu o serie de noțiuni mai abstracte, personajelor principale. Aceste noțiuni sunt: şireată, lacom, hain, răsfățat. Pentru aceasta ne-am folosit de orice prilej, de orice ocazie care ne-a pus în fața unor manifestări negative ale copiilor. De exemplu, la distribuirea materialelor pentru jocurile de

construcție, au fost copii care au manifestat tendința de a aduna în jurul lor cât mai multe jucării. Pe parcursul jocului acestea au fost abandonate. Li s-a atras atenția copiilor că atunci cand vrei mai mult decât ai nevoie, dai doavadă de lăcomie. Astfel în vocabularul lor s-a activizat cuvântul lăcomie.

POVESTEUA- “URSUL PĂCĂLIT DE VULPE” DE ION CREANGĂ

Prin intermediul poveștii ”Ursul păcălit de vulpe”, copiii au fost familiarizați cu unele însușiri caracteristice unor animale din pădure și anume ale vulpii și ursului, noțiuni care denumesc anumite însușiri morale pozitive sau negative.

După ce textul a fost citit și povestit fără suport intuitiv s-a arătat copiilor o planșă cu imaginea lupului care stă cu coada în apă la pescuit. Li s-a cerut să spună ceea ce văd. Au răspuns că: „Lupul pescuiește dar nu e bine cum face el, îi trebuie o undă. Și apa este înghețată, nu poate pescui. Ursul este supărat și flămând din cauza vulpii care l-a înșelat și mințit.” Din răspunsurile lor mi-am dat seama că și animalele pot avea trăsături morale negative.

În scopul activizării vocabularului s-a desfășurat jocul ”Ce știi despre vulpe?”

Scopul: Activizarea vocabularului cu noțiunile care denumesc însușirile caracteristice vulpii.

Sarcina didactică: Denumirea însușirilor caracteristice vulpii și crearea unei situații cu aceasta.

Desfășurare: La întrebarea ”Ce știi despre vulpe?” majoritatea copiilor au răspuns:

- Vulpea este şireată.
- Vulpea este hoață.
- Vulpea este mincinoasă.

După ce au răspuns la întrebare, copiii au fost solicitați să creeze sau să povestească o situație unde întâlnim aceste însușiri. Astfel s-au povestit următoarele: ”Într-o zi am ieșit afară să mă joac cu copiii. Eu aveam o mingă de fotbal pe care mi-a cumpărat-o bunica de ziua mea. Am stat afară și ne-am jucat fotbal cu toții. Un băiat mai mare mi-a spus să-i împrumut mingea să joace fotbal cu băieții pe teren și i-am dat-o. A doua zi mi-a spus că s-a spart și că-mi ia alta și nu mi-a mai luat. Înseamnă că băiatul a fost un hoț și un mincinos.”

POVESTEA- “NUIELUŞA DE ALUN” DE CĂLIN GRUIA

Povestea prezintă aspecte ale relațiilor de familie și favorizează trezirea sentimentului de bucurie creat de victoria binelui asupra răului. Textul mi-a permis îmbogățirea vocabularului cu cuvintele: nuielușă, bordei, cărare, vuiet, namilă, a răsplati, funie, mărgăritare, zgripăturoaică. În expunere s-a folosit procedeul de a descoperi pe rând tablourile cu scenele din poveste în același timp cu depănarea narațiunii. Procedeul s-a dovedit a fi eficient atât în ceea ce privește participarea activă a copiilor la activitate cât și în familiarizarea cu cuvintele necunoscute aflate în textul poveștii. Astfel sinonimului i s-a alăturat imaginea care a oferit o imagine mai clară a respectivei noțiuni.

În finalul activității am inițiat jocul ”Nuielușa fermecată”.

Scopul: Activizarea vocabularului copiilor cu cuvintele: nuielușă, bordei, namilă, mărgăritare, funie, zgripăturoaică.

Sarcina didactică: Găsirea sinonimului potrivit cuvântului dat.

Regulile jocului: „Nuielușa” propune cuvântul și numește copilul care trebuie să găsească sinonimul potrivit. Copilul vine în fața clasei, denumește sinonimul corespunzător după care cheamă un alt copil care formulează o propoziție cu respectivul sinonim.

Desfășurarea jocului: În vederea stimulării curiozității copiilor și a participării lor active la joc am folosit un personaj surpriză (Nuielușa fermecată). Prezentarea s-a făcut de către învățătoare prin următorul conținut(ținând nuielușa în mâna):

“Sunt nuielușa fermecată
De fata din poveste mult așteptată
Astăzi am sosit la voi
Să-nvățăm cuvinte noi”

Nuielușa propune(prin intermediul învățătoarei) cuvântul și numește copilul care trebuie să găsească sinonimul potrivit. De exemplu:

“Alexandra, prin urmare,
Cum îi spunem la cărare?”

Alexandra răspunde repede și bine, folosind sinonimul „potecă”. Apoi a chemat în fața clasei o fetiță care a formulat următoarea propoziție: „Fetița a mers la bunica prin poteca din pădure.”

Pentru cuvântul „funie”, Nuieluşa fermecată a folosit următoarea întrebare:

„Cine știe, cine spune

Cum se mai spune la funie?”

Un baiețel a răspuns cu sinonimul „sfoară”. Nuieluşa a numit un alt copil care a formulat propoziția: „Păcală trăgea vaca de funie.”

La cuvântul „bordei” s-a folosit întrebarea:

„Știe careva din ei

Cum se mai spune la bordei?”

Copilul numit a găsit sinonimul „casă mai rea”. Propoziția formulată a fost: „Un moș și o babă locuiau într-un bordei.” La fel s-a procedat cu toate cuvintele propuse pentru activizare.

POVESTEÀ- “SAREA ÎN BUCATE” DE PETRE ISPIRESCU

Repovestirea pe roluri a unor fragmente din poveștile cunoscute a constituit o altă modalitate de stimulare și de activizare a vocabularului, de exersare a capacitațiilor de exprimare verbală. Și acest procedeu ne-a permis să activăm copiii care prezintă dificultăți în exprimare sau nu participă activ din cauza timidității, ei primind la început roluri cu o întindere mai redusă.

Spre exemplificarea celor mai sus, vom reda un fragment din repovestirea cu tema ”Sarea în bucate”.

Copiii au repovestit primul fragment al poveștii prin interpretarea rolurilor impuse de personajele pe care le reprezintă.

- Ionuț(împăratul)- Veniți, fetele mele, să văd care dintre voi mă iubește mai mult. Spune tu, fata mea cea mare, cum mă iubești tu pe mine?
- Alexandra(fata cea mare)- Tată, eu te iubesc ca mierea(așa a spus fata cea mare care era lingușitoare)
- Ionuț- Dar tu, fata mea cea mijlocie, cum mă iubești?
- Andra(fata mijlocie) - Tată eu te iubesc ca zahărul.
- Ionuț- Îmi pare bine că și tu mă iubești, fata tatei. Să vină și fata cea mică, frumoasă și înțeleaptă. Spune-mi, mezina tatii, cum mă iubești tu pe mine?
- Ionela(fata mică) - Eu, tată, te iubesc ca sarea în bucate.

- Ionuț- Nu ai auzit pe surorile tale cât de mult mă iubesc? Să pleci de la casa mea, nu vreau să te mai văd niciodată!
- Ionela- Iartă-mă, tată, nu am vrut să te supăr!
- Ionuț- Pleacă și să nu-ți mai aud de nume, te alung din palatul meu!

POVESTEÀ- “TUP-ȚUP” DE I. STĂNULEȚ

Având în vedere că limba română are în componența sa și o serie de cuvinte care, deși au aceeași formă, au înțeles diferit, adică omonime, ne-am preocupat de îmbogățirea vocabularului și cu această categorie.

Poveștile care prezintă situații tipice de omonime ne-au fost de un real folos prin faptul că ne-au dat posibilitatea să precizăm toate sensurile cuvântului propus în cadrul aceluiași text. Copiii, participând activ și afectiv la activitatea de povestire, cu ajutorul personajelor și a faptelor săvârșite de acestea, reușesc să-și reprezinte cu mai multă ușurință înțelesul omonimelor.

Povestea “Țup-Țup” de I. Stănuțel oferă o situație tipică de omonime a cuvântului „toc” în diverse momente ale zilei, în cadrul activităților comune dar și în afara lor. În timpul jocului, prin imitarea zgometului produs de lovitura în ușă și pronunțarea repetată a cuvântului, copiii s-au familiarizat cu interjecția „toc”. În cadrul unor observări, copiii au fost puși în contact direct cu obiectele care sunt denumite cu acest cuvânt:

- toc- de scris:
- toc- de ușă:
- toc- de încălțăminte:
- toc- de ochelari.

La început s-a citit povestea iar copiii, ajutați cu întrebări, au povestit conținutul acesteia. Fixarea conținutului poveștii s-a realizat sub formă de joc. Pe tabla magnetică se fixează silueta personajului principal, Țup-Țup. Siluetele celorlalte personaje au fost împărțite copiilor din clasă. În ordinea desfășurării momentelor principale ale poveștii, copiii au adus pe rând siluetele. Cu acest prilej a fost subliniat sensul onomatopeic al cuvântului „toc” (reproducând dialogul dintre ciocănitoare și iepuraș).

La finalul activității, în vederea activizării vocabularului copiilor și cu alte sensuri ale cuvântului „toc”, s-a desfășurat jocul ”Spune ce vezi”.

Sarcina didactică: Formularea unor propoziții cu cuvântul „toc” în conformitate cu imaginile prezentate de învățătoare.

Desfășurarea jocului: Se prezintă copiilor imaginile următoarelor obiecte: toc de ușă, de pantof, toc de scris, toc de ochelari, o ciocănitoare.

Copiii au formulat următoarele propoziții:

- „Cheia a căzut la tocul ușii.”
- „Radu a pus ochelarii în toc.”
- „Cismarul a reparat tocul pantofului.”
- „La caligrafie noi folosim tocul de scris.”
- „Ciocănitoarea bate în copac, toc-toc.”

ISBN: 978-973-37-0724-7